

«افترا زدن» بدون عواقب کیفری نیست؛ مراقب باشید!

مطمئنا در دنیای پرتلاطم امروزی، یکی از موضوعاتی که می تواند جوامع بشری را از اختلافات شخصی و جمعی در امان بدارد...

مطمئنا در دنیای پرتلاطم امروزی، یکی از موضوعاتی که می تواند جوامع بشری را از اختلافات شخصی و جمعی در امان بدارد، «آشنایی با حقوق متقابل افراد با یکدیگر و قانون» است که مهمترین اثر این آشنایی و آگاهی را می توان در پیشگیری از وقوع بسیاری از مشکلات حقوقی دانست؛ بنابراین، امروز تلاش داریم تا موضوع «پیشگیری جرم افترا» را بررسی کنیم.

ادعای شرف یا در اصطلاح حقوقی اعاده حیثیت به این معنا است که هرکس به هر نحو امور غیرواقعی را به دیگری نسبت دهد، به شکلی که این کار باعث پامال شدن حقوق وی اعم از مادی یا معنوی شود یا خیر، به موجب قانون برای وی حقی در جهت اعاده حیثیت؛ حقوق از دست رفته ایجاد می شود تا به واسطه آن بتواند آثار جرم «انگاری یا احتمالا محکومیت بلاوجه خود را زایل کند.

در ماده ۶۹۸ بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵ آمده است: «هرکس به قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی به وسیله نامه، شکواییه، مراسلات، عرایض، گزارش یا توزیع هرگونه اوراق چاپی یا خطی یا امضا یا بدون امضا اکاذیبی را اظهار کند یا به همان مقاصد اعمالی را برخلاف حقیقت راسا یا به عنوان نقل قول به شخص حقیقی یا حقوقی یا مقامات رسمی تصریح یا تلویحا نسبت دهد اعم از اینکه به طریق مزبور به نحوی از انحاء ضرر مادی یا معنوی به غیر واقع شود یا نه، علاوه بر اعاده حیثیت در صورت امکان، باید به حبس از ۲ ماه تا ۲ سال و یا شلاق تا ۷۴ ضربه محکوم شود.» اعاده حیثیت نیاز به شاکی خصوصی دارد بنابراین با مراجعه به دادسرا و طرح شکایت علیه فرد مزبور می توان به این کار مبادرت ورزید.

مجازات کسانی که تهمت می زنند

افترا در لغت به معنی دروغ و بهتان و زدن است و در اصطلاح حقوقی عبارت است از نسبت دادن صریح عمل مجرمانه برخلاف حقیقت و واقع به شخص یا اشخاص معین به یکی از طرق مذکور در قانون، مشروط بر اینکه صحت عمل مجرمانه نسبت داده شده، در نزد مراجع قضایی ثابت نشود. افترا انواع گوناگونی دارد، افترای «وجودآمده توسط جملات بیان شده یا اشارات بدنی، افترای شفاهی نامیده می شود.

افترا در نوشتار یا به اشکال پایدار دیگر، مانند نامه ها، مقالات روزنامه، تصویرهای گرافیکی، اصوات ضبط شده، پخش رادیو و تلویزیون، ایمیل و موارد مشابه، افترای رسانه و افترای نامیده می شود.

در مورد افترای شفاهی شاکی باید آسیب هایی که به اعتبار و آبروی او وارد شده است را اثبات کند، زیرا این آسیب ها پایدار و مستدل نیست. اما در مواردی که شخص مورد افترای رسانه ای قرار می گیرد، آسیب های وارد شده به اعتبار او مفروض هستند و دادگاه باید حکم آنها را صادر کند، بدون اینکه نیازی به اثبات این آسیب ها احتیاجی باشد.

از جمله شرایط تحقق جرم افترا می توان به انتساب جرمی به دیگری؛ معین بودن شخص طرف اسناد و عجز از اثبات صحت اسناد اشاره کرد.

انتساب جرمی به دیگری

برای تحقق جرم افترا باید جرمی به کسی نسبت داده شود و عمل مورد انتساب باید بر طبق قوانین موضوعه جرم تلقی شود. نسبت دادن ارتکاب یک عمل خلاف یا تخلف اداری نمی تواند افترا تلقی شود.

معین بودن شخص طرف اسناد

معین بودن ممکن است با ذکر نام و مشخصات او یا با اشاره و علامت صورت گیرد.

ابتدایی بودن اسناد

در اسناد جرم برای اینکه افترا شناخته شود، خود به ZWNJ خود و ابتدایی بودن اسناد شرط است؛ بنابراین نسبت ZWNJ دادن ارتکاب یک جرم از طرف کسی در مقام دفاع از خود، افترا محسوب نمی ZWNJ شود.

عجز از اثبات صحت اسناد

جرم افترا در صورتی محقق می ZWNJ شود که اسناد ZWNJ دهنده نتواند ادعای خود مبنی بر ارتکاب جرم توسط شخص دیگر را ثابت کند.

وسیله اسناد

منظور وسایلی است که شخص با استفاده از آنها جرم افترا را مرتکب می ZWNJ شود که عبارتند از: الف) نوشتن اوراق چاپی یا خطی؛ البته این اوراق محتوی افترا، باید علنی شود و حداقل باید به شخص طرف افترا یا اشخاص دیگر ارسال شود. ب) انتشار اوراق؛ منظور از انتشار آن است که، ورقه مذکور به جای ارسال به طرف افترا یا سایر مقامات رسمی، در معابر عمومی توزیع یا به در و دیوار نصب شود. ج) نطق در مجامع؛ اظهار و بیان مطالب خلاف واقع و افتراآمیز از ناحیه گوینده در حضور عده ZWNJ ای که صرفاً بتوان آن را مجمع نامید، صورت گرفته باشد. د) درج در روزنامه و جراید؛ در تمام موارد فوق، شخص اسناددهنده باید با علم و آگاهی از دروغ ZWNJ بودن مطالب ادعایی خود، اقدام به این عمل کرده باشد.

آنچه شاکی باید ثابت کند

بیاناتی که مورد اعتراض قرار گرفته است، باید حامل یک اتهام افترا باشد؛ دادگاه معتقد است که جمله توهین ZWNJ آمیز، جمله ZWNJ ای است که موجب بدنامی یا بی ZWNJ اعتباری شود یا عموماً از دیدگاه اعضای یک جامعه به این صورت جلوه کند و در غیر این صورت جمله ZWNJ ای باشد که نشان ZWNJ دهنده دشمنی، تحقیر، اهانت یا استهزا باشد و باعث آسیب رساندن به اعتبار شخص در محل کار و تجارت و حرفه او باشد. گفته ZWNJ ای که مورد اعتراض قرار گرفته است، باید به شاکی نسبت داده شده باشد؛ این بدان معنی نیست که در هر جمله، از شاکی نام برده شود، بلکه کافی است ثابت شود که جملات به کاربرده ZWNJ شده، طبق استنباط یک شخص منطقی، به شاکی نسبت داده شده است. خواه متهم چنین مقصودی داشته باشد یا خیر. گفته ZWNJ ای که مورد اعتراض قرار گرفته است باید منتشر شده باشد؛ برای پیگیری در دادگاه، جملات توهین ZWNJ آمیز باید به شخصی غیر از شاکی منتقل شده باشد. هر شخصی که این جملات توهین ZWNJ آمیز را به شخص دیگر بگوید، آن را انتشار داده است و مسئول این اتهام افترای رسانه ZWNJ ای است.

گفته ZWNJ ای که مورد اعتراض قرار گرفته است، باید به آبرو و اعتبار شاکی خسارت وارد کرده باشد؛ فرض می ZWNJ کنیم که موضوع آسیب به اعتبار و آبروی یک فرد در مورد افترای رسانه ZWNJ ای موجود باشد، شاکی باید با یک مدرک یا شاهد ثابت کند که به دلیل این گفته ZWNJ های افتراآمیز منتشرشده متحمل خسارت و زیان شده است.

دفاعیات موجود برای مقابله با اتهام افترا

حتی اگر ثابت شود که متهم به شخصی غیر از شاکی، جملاتی توهین ZWNJ آمیز درباره او گفته است، متهم می ZWNJ تواند با یکی از روش ZWNJ های دفاعی متعدد قانونی و شناخته ZWNJ شده از این اتهام تبرئه شود؛ این روش ZWNJ ها عبارتند از: حقیقت؛ اتهام افترا تحت پیگیری قرار نمی ZWNJ گیرد، اگر ثابت شود که چنین موضوعی حقیقت دارد. رضایت؛ وقتی بتوان ثابت کرد که شاکی از انتشار افترا یا جملاتی که به او نسبت داده شده رضایت دارد یا اینکه این جملات به تحریک خود شاکی منتشر شده باشد؛ در این صورت متهم می ZWNJ تواند از اتهام افترا تبرئه شود. اولویت یا برتری؛ هنگامی که موضوع صداقت و جریان آزاد اطلاعات در مسایل مهم با مصلحت افراد برای حفظ آبرویشان در موازنه قرار می ZWNJ گیرد. جریان آزاد اطلاعات و صداقت بر حفظ آبروی فرد برتری دارد. تفسیر منصفانه؛ تفسیر منصفانه معمولاً از روی رسانه ZWNJ ها یا سخنان افرادی که گفته ZWNJ هایشان در رسانه انعکاس می ZWNJ باید، استنباط می ZWNJ شود. افرادی که مسایل مربوط به منافع عمومی را از روی صداقت و بدون سوءنیت و به طور منصفانه تفسیر می ZWNJ کنند، نسبت به افترای رسانه ZWNJ ای مصونیت دارند. حتی اگر تفسیر آنها توهین ZWNJ آمیز باشد.

مجازات جرم افترا

در ماده ۶۹۷ بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی، مقنن دو نحوه اعمال مجازات را پیش‌بینی کرده و دادرس دادگاه را مخیر ساخته است که مرتکب را به یک ماه تا یک سال حبس و تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم کند یا اینکه اگر شخصیت مرتکب به نحوی بود که باید درباره او مجازات مناسبی تعیین شود بر حسب مورد حبس تعزیری یا شلاق تا ۷۴ ضربه را مورد حکم قرار دهد. همچنین بر اساس ماده ۶۹۸ بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵، در افترا به وسیله نشر اکاذیب، اعم از اینکه از طریق مزبور به نحوی از انحاء، ضرر مادی یا معنوی به غیر وارد شده باشد یا خیر، مقنن علاوه بر اینکه اعاده حیثیت شخص مورد افترا را در صورت امکان لازم دانسته، مرتکب را مستحق حبس تعزیری از ۲ ماه تا ۲ سال یا شلاق تا ۷۴ ضربه شناخته است.